

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **08 Право**
Спеціальність **081 Право**
Освітній рівень **перший (бакалаврський)**
Освітня програма **Правове регулювання економіки**

Статус дисципліни **обов'язкова**

Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри *правового регулювання економіки*

Олег ЛУК'ЯНЧИКОВ

**Харків
2022**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні *кафедри правового регулювання економіки*
Протокол №2 від 03.09.2022 р.

Розробники:

Суц О. П., к.ю.н., доц. кафедри правового регулювання економіки

Матвеева А.В., к.ю.н., доц. кафедри правового регулювання економіки

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

На сучасному етапі важливим аспектом підготовки кваліфікованого фахівця в будь-якій сфері залишається фундаментальна підготовка в галузі правових знань. Забезпечення правового захисту населення та надання можливості отримання необхідного рівня обізнаності в галузі права є однією з найважливіших функцій держави. Враховуючи особливості майбутньої діяльності юристів, надання їм необхідного обсягу знань в окремих галузях права є необхідним. Неможливо забезпечити повну кваліфіковану підготовку спеціаліста в галузі права без вивчення основних положень правового регулювання приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом.

Сучасний період розвитку нашої країни характеризується перш за все динамікою та розвитком міжнародних зв'язків та зовнішньоекономічних відносин. Крім того, актуальним на сьогодні виявляється питання євроінтеграції України та відповідне удосконалення законодавства України шляхом приведення його у відповідність до вимог Європейського Союзу. Наявність знань та умінь в питаннях аналізу та практичного використання положень національного законодавства України та міжнародного законодавства є актуальною та необхідною для громадян. Під сферу вивчення навчальної дисципліни "Міжнародне приватне право" підпадають приватноправові відносини ускладнені іноземним елементом до якого відносяться суб'єкт правовідносин (іноземець), об'єкт правовідносин та юридичний факт. На сьогодні майже кожен може стати учасником таких правовідносин, тому особливого значення набуває наявність гідних знань в цій сфері.

Метою навчальної дисципліни "Міжнародне приватне право" є регулювання приватноправових відносин ускладнених наявністю іноземного елемента. Ця галузь права має властиву йому структуру, предмет, методи, принципи та джерела.

Навчальна дисципліна "Міжнародне приватне право" займає важливе місце серед інших юридичних наук. Вона здійснює свою діяльність у взаємодії з іншими юридичними галузями. Відповідно до цього, вона є нерозривно пов'язаною з цивільним правом. Важливу роль в регулюванні цивільно-правових відносин ускладнених іноземним елементом відіграє Закон України «Про міжнародне приватне право» .

Навчальна дисципліна «Міжнародне приватне право», надає можливість поглиблено оволодіти знаннями щодо: особливостей правового регулювання правовідносин з іноземним елементом; правового становища фізичних та юридичних осіб, а також держави у міжнародному приватному праві; особливостей права власності, ускладненого іноземним елементом; порядком регулювання договірних та позадоговірних зобов'язань, ускладнених іноземним елементом тощо.

Основним матеріалом для формування комплексу систематизованих знань, навичок і вмінь студентів слугує законодавство, яке нараховує значну кількість нормативно-правових актів, що є відноситься до міжнародних актів та внутрішнього законодавства країн. Крім цього, увага приділяється вивченню нормативно-правових актів, цивільного, господарського, договірних, трудового та інших галузей права, положення яких також використовуються для регулювання певних відносин за участю іноземного елемента .

Вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право» у закладах вищої освіти відповідного спрямування має важливе значення в загальній системі підготовки майбутніх спеціалістів. Цей предмет сприяє розвитку загальної правової культури, дає глибокі знання щодо регулювання відносин, ускладнених іноземним елементом.

Дисципліна «Міжнародне приватне право» є однією з фундаментальних навчальних дисциплін, що вивчаються студентами юридичних факультетів. Всебічне і глибоке вивчення курсу «Міжнародне приватне право» є необхідною умовою отримання вищої освіти, сприяє формуванню аналітичного мислення, чіткому аналізу основних правових відносин та правильного застосування правових норм.

Метою дисципліни є підготовка майбутніх фахівців у галузі міжнародного приватного права що покликане дати студентам знання, які дозволять їм усвідомити зміст суспільних відносин, які регулюють норми міжнародного приватного права, сформуванню навички

аналітичної роботи з нормативними та інструктивними документами, задля самостійного вирішення завдань у сфері регулювання правовідносин, ускладнених іноземним елементом.

Головні **завдання** навчальної дисципліни полягають у розумінні основних понять та категорій міжнародного приватного права, формуванні у студентів системи знань, вмінь, необхідних для реалізації, охорони та захисту прав у сфері міжнародного приватного права, формуванні практичних навичок щодо регулювання колізійних проблем, ускладнених іноземним елементом.

Предметом навчальної дисципліни – є теоретичні, законодавчі та практичні положення щодо правового регулювання приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	3
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Конституційне право	Інвестиційне право
Основи римського права	
Адміністративне право	
Теорія держави та права	
Цивільне право	
Трудове право	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Результати навчання	Компетентності
РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми. ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

	<p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.</p>	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p>

	<p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.</p>	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.</p> <p>ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.</p> <p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих</p>

	<p>способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p>
<p>PH 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.</p>	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми. ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини. СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України. СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності. СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин. СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції. СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>PH 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p>	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою. СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних</p>

	<p>свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p> <p>СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p>
<p>РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.</p>	<p>ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p>
<p>РН 11. Мати базові навички риторики.</p>	<p>ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p>

	<p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p>
<p>РН 12. Донести до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.</p>	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p>

	СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК9. Здатність працювати в команді. СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини. СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України. СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини . СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини. СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України. СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини . СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

	СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
РН 16. Використовувати комп'ютерні програмами, необхідні у правничій діяльності.	<p>ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p>
РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких</p>

	<p>галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.</p> <p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
<p>РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.</p>	<p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.</p> <p>ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p> <p>СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p> <p>СК15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.</p> <p>СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>
<p>РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.</p>	<p>ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.</p> <p>ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p>

	<p>СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.</p> <p>СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.</p> <p>СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.</p> <p>СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .</p> <p>СК14. Здатність до консультивання з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.</p>
--	---

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина міжнародного приватного права.

Тема 1. Загальні положення міжнародного приватного права.

Місце міжнародного приватного права в системі права. Значення міжнародного приватного права для гармонізації зовнішньоекономічних зв'язків. Поняття та предмет правового регулювання міжнародного приватного права. Поняття міжнародного права. Місце міжнародного приватного права в правовій системі. Принципи та функції міжнародного приватного права. Предмет міжнародного приватного права. Приватні відносини міжнародного характеру. Поняття та види іноземного елемента у відносинах цивільно-правового характеру. Методи правового регулювання міжнародного приватного права. Колізійно-правовий і матеріально-правовий способи регулювання правовідносин, ускладнених іноземним елементом.

Тема 2. Джерела міжнародного приватного права

Загальна характеристика джерел міжнародного приватного права, їх види. Міжнародні договори як джерело міжнародного приватного права. Внутрішнє законодавство країн як джерело міжнародного приватного права. Правові звичаї: поняття, та роль в регулюванні правовідносин з іноземним елементом. Судова та арбітражна практика як джерело міжнародного приватного права. Правова доктрина. Концепція *Lex mercatoria*.

Тема 3. Загальні засади правозастосування в міжнародному приватному праві.

Поняття та структура колізійної норми. Види колізійних норм. Кваліфікація колізійної норми. Основні формули прикріплення. Зворотнє відсилання та відсилання до права третьої країни. Обхід закону. Застереження про публічний порядок. Імперативні норми в міжнародному приватному праві. Взаємність та реторсія.

Тема 4. Правове становище фізичних осіб в міжнародному приватному праві.

Особистий закон фізичної особи. Колізійні питання правосуб'єктності фізичних осіб в міжнародному приватному праві. Цивільна правосуб'єктність фізичних осіб. Національний режим: колізійні питання дієздатності. Правовий статус іноземця за законодавством України. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні. Визначення понять "іноземець" та "громадянин" за законодавством України. Правовий статус апатріда та біпатріда в міжнародних приватних відносинах. Правовий статус біженців, біпатридів, деяких інших осіб. Визнання особи безвісно відсутньою та визнання особи померлою у міжнародному приватному праві. Правовий статус біженців та деяких інших осіб. Правовий статус громадянина України за кордоном.

Тема 5. Правове становище юридичних осіб в міжнародному приватному праві

Основні теорії встановлення правового статусу юридичних осіб. Поняття національності юридичної особи. Основні критерії визначення державної приналежності юридичних осіб. Доктрини (теорії) інкорпорації, осілості, центру експлуатації, контролю. Закон національності юридичної особи. Цивільна правосуб'єктність іноземних юридичних осіб за законодавством України. Особистий закон іноземної організації яка не має статусу юридичної особи відповідно до положень іноземного права. Правове становище іноземних юридичних осіб в Україні. Іноземні юридичні особи в Україні, правовий режим їх діяльності. Юридичні особи України з іноземними інвестиціями. Особливості встановлення правового статусу представництв. Особливості правового положення представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також постійних представництв нерезидентів на території України.

Тема 6. Держава як суб'єкт міжнародного приватного права

Загальна характеристика держави як суб'єкта міжнародного приватного права. Особливості правового статусу держави у міжнародних цивільних правовідносинах. Поняття та види імунітету держави. Поняття та види імунітету держави у міжнародному приватному праві. Майновий імунітет держави. Правове регулювання обмежень імунітету держави в міжнародних приватноправових відносинах. Законодавство і судова практика зарубіжних країн відносно застосування принципу імунітету держави. Правовий статус України як учасника міжнародних приватноправових відносин. Міжнародне законодавство та законодавство України стосовно можливості відмови держави від імунітету.

Змістовий модуль 2. Особлива частина міжнародного приватного права

Тема 7. Право власності в міжнародному приватному праві.

Особливості правового регулювання відносин власності в міжнародному приватному праві. Право власності на окремі види майна. Майно, яке не може знаходитись у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій, юридичних осіб інших держав на території України. Нормативно-правове регулювання відносин власності в міжнародному приватному праві. Угоди про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності. Загальні правила встановлення правового режиму власності в міжнародному приватному праві. Особливості майнових прав іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні. Колізійні питання власності і вирішення їх за законодавством України, інших країн та відповідно до міжнародних договорів. Правовий режим власності держави Україна, українських громадян і юридичних осіб за кордоном. Підстави виникнення права власності. Примусове припинення права власності. Експропріація. Порядок встановлення правового режиму речі, яка знаходиться в дорозі. Правовий статус речі в дорозі. Правовий режим іноземних інвестицій як об'єкту права власності. Правовий статус іноземних інвестицій як об'єкту права власності.

Тема 8. Договір в міжнародному приватному праві.

Загальні положення про договір в міжнародному приватному праві. Загальні положення договірних відносин в міжнародних відносинах. Поняття та особливості зовнішньоекономічного договору (контракту). Поняття та особливості зовнішньоекономічного договору (контракту). Колізійні питання договірних зобов'язань. Сфера дії права, що застосовується до договору. Колізійні питання договірних зобов'язань. Закон, що застосовується до форми договору. Застосування права з питань змісту контракту. Вибір права за погодженням сторін договору. Момент укладання та розірвання договору в міжнародному приватному праві. Право, що застосовується до договору за відсутності погодження сторін про вибір права. Випадки застосування імперативних колізійних прив'язок. Автономія волі сторін в договірних відносинах. Вимоги чинного законодавства України стосовно форми, змісту і порядку укладання зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Тема 9. Договір міжнародної купівлі-продажу товарів

Поняття та сутність договору міжнародної купівлі-продажу товарів. Поняття та загальна характеристика договору міжнародної купівлі-продажу товарів. Нормативно-правове регулювання договору міжнародної купівлі-продажу товарів. Уніфікація матеріально-правових норм у сфері міжнародної купівлі-продажу товарів. Порядок укладання, зміни та припинення договору міжнародної купівлі-продажу товарів. Укладання договору міжнародної купівлі-продажу товарів. Визначення моменту, з настанням якого договір вважається укладеним. Зобов'язання продавця. Засоби правового захисту у випадку порушення договору продавцем. Зобов'язання покупця. Засоби правового захисту у випадку порушення договору покупцем. Відповідальність сторін за договором міжнародної купівлі-продажу товарів. Правила переходу ризику у зв'язку з втратою чи пошкодженням товару. Вирішення питання про перехід права власності відповідно до норм застосовного права. Розірвання договору. Порядок вирішення спорів за договором міжнародної купівлі-продажу товарів. Загальна характеристика угод СОТ щодо міжнародної торгівлі.

Тема 10. Особливості договорів міжнародного перевезення вантажів, пасажирів та їх багажу

Поняття та види міжнародних перевезень. Правові підстави їх здійснення. Поняття та види міжнародних перевезень і правові підстави їх здійснення. Загальна характеристика джерел права, що регулюють міжнародні перевезення. Уніфікація правил міжнародних перевезень та основні транспортні конвенції. Міжнародно-правове регулювання залізничних перевезень. Міжнародні залізничні перевезення. Приєднання України до Конвенції про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) – Закон України від 05.06.2003 р. Відповідальність сторін за договором перевезення вантажу, пасажирів і багажу. Міжнародно-правове регулювання автомобільних перевезень. Міжнародні автомобільні перевезення. Відповідальність сторін за договором. Обмеження відповідальності перевізника. Міжнародно-правове регулювання повітряних перевезень. Міжнародні повітряні перевезення. Відповідальність перевізника за збереження вантажу, життя і здоров'я пасажирів. Межі відповідальності. Міжнародно-правове регулювання морських перевезень. Міжнародні морські перевезення. Колізії законів у галузі торговельного мореплавства. Застосування права до відносин за договорами морського перевезення вантажів, фрахтування судна на термін, фрахтування судна без екіпажу, лізингу, буксирування, морського страхування, а також за договорами морського перевезення пасажирів і морського круїзу.

Тема 11. Зобов'язання внаслідок завдання шкоди в міжнародному приватному праві

Підстави та види зобов'язань внаслідок завдання шкоди у міжнародному приватному праві. Деліктні зобов'язання з іноземним елементом. Колізії законів, що регулюють зобов'язання внаслідок завдання шкоди. Колізійні питання деліктних зобов'язань в українському законодавстві. Закон, що застосовується до зобов'язань внаслідок завдання

шкоди. Питання про можливість вибору сторонами зобов'язання застосовуваного права. Нормативно-правове регулювання деліктної відповідальності. Міжнародні договори стосовно деліктної відповідальності. Питання деліктних зобов'язань у договорах про правову допомогу. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я, або смертю. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Підстави звільнення від відповідальності. Загальна характеристика підстав звільнення від відповідальності в деліктних відносинах. Обмеження відповідальності в окремих деліктних правовідносинах. Обмеження відповідальності в окремих деліктних правовідносинах з іноземним елементом (за ядерну шкоду, за шкоду від забруднення нафтою, у сфері космічної діяльності тощо).

Тема 12. Колізійне регулювання трудових відносин в міжнародному приватному праві

Трудові відносини з іноземним елементом та джерела їх правового регулювання. Міжнародно-правове регулювання праці. Колізійні проблеми трудових відносин з іноземним елементом. Право, що застосовується до трудового договору. Працевлаштування іноземців. Праця громадян України за кордоном. Відшкодування шкоди працівникові за міжнародними договорами України з питань трудової діяльності та соціального забезпечення працівників. Порядок розв'язання трудових спорів в міжнародному приватному праві. Судовий розгляд справ, що впливають з трудових відносин в міжнародному приватному праві.

Тема 13. Шлюбно-сімейні відносини в міжнародному приватному праві

Особливості регулювання шлюбно-сімейних відносин з іноземним елементом. Колізійне регулювання укладення та розірвання шлюб в міжнародному приватному праві. Майнові відносини подружжя в міжнародному приватному праві. Аліментні зобов'язання в міжнародному приватному праві. Міжнародне усиновлення дітей.

Тема 14. Спадкові відносини в міжнародному приватному праві

Колізії спадкування в міжнародному приватному праві. Міжнародно-правове регулювання спадкових відносин. Спадкові права іноземців в Україні. Спадкові права українців за кордоном. Поняття та правовий режим відумерлої спадщини в міжнародному приватному праві.

Тема 15. Загальні положення про міжнародний цивільний процес та міжнародний комерційний арбітраж

Поняття та джерела міжнародного цивільного процесу. Міжнародна підсудність (юрисдикція) цивільних справ з іноземним елементом. Іноземні судові доручення. Визнання та примусове виконання судових рішень іноземних судів. Поняття і види міжнародного комерційного арбітражу. Міжнародні регламенти, типовий закон про міжнародний комерційний арбітраж ЮНСІТРАЛ. Арбітражна угода. Компетенція міжнародного комерційного арбітражу. Арбітражне рішення. Виконання арбітражного рішення.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

Під час викладання дисципліни "Міжнародне приватне право" застосовуються наступні методи:

1. Пояснювально-ілюстративний метод, або інформаційно-рецептивний (розповідь, лекція, пояснення, демонстрація наочного матеріалу (таблиці, схеми, презентації) (Тема 1-3).
2. Метод проблемного викладу (частково-пошукова діяльність, самостійна дослідницька діяльність). Викладач, ставить проблему, формулює пізнавальну задачу, а потім,

розкриваючи систему доказів, порівнюючи точки зору, різні підходи, показує спосіб вирішення поставленого завдання (Тема 1-10).

3. Частково-пошуковий, або евристичний, метод (студенти під керівництвом викладача самостійно розмірковують, розв'язують проблемні ситуації, аналізують, порівнюють, узагальнюють) (Тема 3-15).

Крім того, у процесі навчання здійснюється моделювання професійних ситуацій, робота в малих групах, ігрові методи (рольові ігри тощо), дебати, мозкові штурми, різноманітні індивідуальні та групові проекти, індивідуальна дослідницька робота.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою, яка передбачає такі контрольні заходи:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі контрольної роботи як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль знань здійснюється на практичних заняттях. На практичних заняттях оцінювання рівня володіння студентами теоретичним матеріалом та правильністю виконання практичних завдань, оцінюється 5 балами (максимальна кількість балів складає 30 балів).

Крім того, поточний контроль включає перевірку успішності виконання самостійної роботи і оцінюється максимально 20 балами: індивідуальне завдання – максимально 10 балів та 2 творчі завдання (презентація) – максимально 10 бали.

Модульний контроль проводиться у формі письмової контрольної роботи, яка включає 2 практичних завдання (стереотипні) максимальною кількістю 5 балів. Навчальною дисципліною передбачено проведення двох модульних контролів, за результатами яких студент максимально отримує 10 балів.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право» здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет з 3 завдань (одне стереотипне – теоретичне питання, два діагностичних – практичні завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки

студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Відповіді на питання діагностичного рівня демонструють вміння вирішувати нескладні ситуативні завдання шляхом застосування нормативно-правових актів, що регулюють корпоративні правовідносини.

Відповідь на питання стереотипного рівня має виявити уміння ефективно та правильно застосовувати законодавство, давати абсолютно правильну аргументовану відповідь.

Кожний рівень питань оцінюється окремо, а загальна оцінка підраховується як зважена сума оцінок за кожне питання. Кількісний показник (бал) встановлюється залежно від ступеня виконання завдання. Максимальний бал за іспит – 40.

Завдання стереотипного рівня подано у вигляді теоретичного питання, яке треба розкрити (надати характеристики змісту і скласти відповідну схему). Оцінюється правильна відповідь за питання – 10 балів. Завдання діагностичного рівня подано у вигляді практичного завдання невеликої складності. Кожне правильна вирішене завдання оцінюється у 15 балів:

2 бали – за правильний алгоритм вирішення завдання;

4 бали – за юридичну правильність вибору нормативно-правових актів, що застосовуються до розв'язання завдання;

4 бали – за наявність і ґрунтовність висновку;

1 бали – за охайність подання результатів;

4 бали – за наявність пояснень щодо алгоритму вирішення завдання.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної «Відомості обліку успішності».

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1. Тема 2.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Проблемна лекція на тему 1-2: Поняття та загальна характеристика іноземного елемента Джерела міжнародного приватного права.	Активна робота на лекції.	

	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 1. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних занять	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.	
Огляд чинного законодавства за темою.		Перевірка домашніх завдань.		
Тема 3.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 2 на тему 3: Загальні засади правозастосування в міжнародному приватному праві.	Активна робота на лекції	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 3. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних завдань	5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.	
Огляд чинного законодавства за темою.		Перевірка домашніх завдань.		
Тема 4. Тема 5.	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція 3 на тему 4-5: Правове становище фізичних осіб у міжнародному приватному праві. Правове становище юридичних осіб у міжнародному приватному праві.	Активна робота на лекції.	
Практичне заняття	Практичне заняття за темою 4-5. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.		

		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних занять	
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.	
		Огляд чинного законодавства за темою.	Перевірка домашніх завдань.	
		Підготовка презентацій за темами 1-6.	Презентація результатів.	5
		Підготовка до модульної контрольної роботи за темами 1-6.		
	Аудиторна робота			
Тема 6.	Лекція	Лекція 4 на тему 6: Держава як суб'єкт міжнародного приватного права.	Активна робота на лекції	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 6. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних завдань	5
		Написання модульної контрольної роботи за темами 1-6	Написання модульної контрольної роботи за темами 1-6	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.		
	Огляд чинного законодавства за темою.	Перевірка домашніх завдань.		
	Аудиторна робота			
Тема 7.	Лекція	Лекція 5 на тему 7: Право власності у міжнародному приватному праві.	Активна робота на лекції	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 7. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	

		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних занять	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.	
Тема 8-9.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 6 на тему 8-9: Договір у міжнародному приватному праві. Договір міжнародної купівлі-продажу товарів.	Активна робота на лекції	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 8-9. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних завдань	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.	
		Огляд чинного законодавства за темою.	Перевірка домашніх завдань.	
Підготовка презентацій на теми 7-15.		Презентація результатів.	5	
Тема 10.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 7 на тему 10: Особливості договорів міжнародного перевезення вантажів, пасажирів та їх багажу.	Активна робота на лекції	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 10. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних занять	

	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.	
		Огляд чинного законодавства за темою.	Перевірка домашніх завдань.	
Тема 11.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 8 на тему 11: Зобов'язання внаслідок завдання шкоди в міжнародному приватному праві.	Активна робота на лекції	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 11. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних завдань	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.	
Огляд чинного законодавства за темою.		Перевірка домашніх завдань.		
Тема 12.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 9 на тему 12: Колізійне регулювання трудових відносин в міжнародному приватному праві	Активна робота на лекції	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 12. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних занять	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.	
Огляд чинного законодавства за темою.		Перевірка домашніх завдань.		

		Підготовка індивідуального завдання	Перевірка індивідуального завдання	10
Тема 13.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 10 на тему 13: Шлюбно-сімейні відносини в міжнародному приватному праві	Активна робота на лекції	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 13. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних завдань	5
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять. Підготовка до модульної контрольної роботи за темами 7-15. Огляд чинного законодавства за темою.	Перевірка домашніх завдань.		
Тема 14.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 11 на тему 14: спадкові відносини у міжнародному приватному праві.	Активна робота на лекції	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 14. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних занять	
			Написання модульної контрольної роботи за темами 7-15.	5
<i>Самостійна робота</i>				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.		
	Огляд чинного законодавства за темою.			

Тема	<i>Аудиторна робота</i>			
15.	Лекція	Лекція 12 на тему 15: Загальні положення про міжнародний цивільний процес та міжнародний комерційний арбітраж.	Активна робота на лекції.	
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 15. Розгляд теоретичних питань за темою.	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми.	
		Вирішення практичних завдань по темі.	Вирішення практичних завдань	5
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять.	Перевірка домашніх завдань.	
		Огляд чинного законодавства за темою.	Перевірка домашніх завдань.	
	Іспит			40
	Разом			100

Рекомендована література

Основна

1. Міжнародне приватне право: підручник / [Є.М. Білоусов, І.М. Жуков, В.В. Комаров, І.В. Яковюк та ін.] ; за заг. ред. Є.М. Білоусова, І.В. Яковюк. Харків: Право, 2021. 408 с.
2. Остапенко Ю.І. Право СОТ. Курс лекцій. Харків : Право. 2021.192
3. Про міжнародне приватне право: закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.
4. Про міжнародний комерційний арбітраж: закон України від 24.02.1994 р. № 4002-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 25. – Ст.198.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 44. – Ст. 356.
6. Міжнародне приватне право: Підручник / за ред. О.П. Гетманець та О.П. Суц. – Харків: ХНУВС, 2011. – 184 с.
7. Міжнародне приватне право : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 081 "Право" першого (бакалаврського) рівня / уклад. В. В. Сергієнко, О. П. Суц. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 66 с

Додаткова

8. Matvieieva A.V., Sushch O.P. Modern problems of international private law. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. №. 7. С. 132-134. URL:

http://www.lsej.org.ua/7_2022/28.pdf

9. Specific features of proving in disputes on recognizing persons as refugees: on the basis of case law of Ukrainian Supreme Court and the European Court of Human Rights / Vladyslav Teremetskyi, Olena Kalashnyk, Borys Grinchenko, Brusakova Oksana, Dzhafarova Maryna, Inha Kypych, Olena Sushch, Vitalii Topchii. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. Volume 24, Special Issue 1, 2021. 1-9 p. URL: <https://www.abacademies.org/articles/specific-features-of-proving-in-disputes-on-recognizing-persons-as-refugees-on-the-basis-of-case-law-of-ukrainian-supreme-court-an-12342.html>

10. Конвенція ООН про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів документ від 14.06.1974 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2004 р. – № 4. – С. 520.

11. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40. – Ст.492.

12. Про громадянство України: закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.

13. Конвенція про правові відносини і правову допомогу у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22.01.1993 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_009/print1444315331426685.

14. Zhornokui Yu. M., Vahanova I. M., Soboliev O. V., Borysov I. V. Means of private investment of small and medium innovation entrepreneurship in the European Union. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. № 4. P. 145 - 151. <http://fkd.org.ua/article/view/190825>

Інформаційні ресурси

15. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>.

16. Международное частное право: <http://www.privintl.ru/>.

17. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни «Міжнародне приватне право», розроблений в ПНС : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1861>.